

LIETUVOS BANKO FINANSINIŲ PASLAUGŲ IR RINKŲ PRIEŽIŪROS DEPARTAMENTAS

Elektroninių pinigų įstaigų ir
mokėjimo įstaigų vadovams pagal
sąrašą

2023-11-27 Nr. S 2023/(34.54.E-3900)-12-4670

Kopija
Asociacijoms pagal sąrašą

DĖL GEROSIOS ELEKTRONINIŲ PINIGŲ IR MOKĖJIMO ĮSTAIGŲ VALDYSENOS PRAKTIKOS PRINCIPŲ

Gerb. elektroninių pinigų įstaigos arba mokėjimo įstaigos vadove,
kreipiamės į Jus dėl Jūsų vadovaujamos elektroninių pinigų ir (arba) mokėjimo įstaigos
(toliau taip pat – įstaigos) valdysenos stiprinimo.

Tinkama bendrovės valdysena laikytina vienu iš kertinių tvarios bendrovės veiklos
veiksnių. Stebėdamas kasmet augančią mokėjimų rinką, atsižvelgdamas į naujų elektroninių
pinigų ir mokėjimo įstaigų licencijavimo proceso metu ir vėliau šių įstaigų veikloje dažniausiai
kylančius iššūkius, susijusius su valdysena, netinkamus valdysenos pavyzdžius¹ ir iš to
kylančias rizikas, įvertinęs šių finansų rinkos dalyvių išreikštą aiškių veiklos gairių poreikį ir
siekdamas didinti finansinių technologijų sektoriaus brandą, Lietuvos bankas parengė Gerosios
elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigų valdysenos praktikos principus.

Šie principai skirti padėti veiklą neseniai pradėjusioms įstaigoms kuo ankstesniame
veiklos etape įdiegti tinkamą valdyseną, o įstaigoms, skaičiuojančioms jau ilgametę patirtį
mokėjimų rinkoje, – naujomis akimis pažvelgti į jau susiformavusią valdysenos praktiką ir ją
efektyviai patobulinti.

Pažymėtina, kad tinkama įstaigos valdysena svarbi ne tik siekiant užtikrinti atitiktį jos
veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatytiems reikalavimams, finansų rinkos
skaidrumą ir patikimumą, bet ir realizuojant bendrovės, kaip verslo subjekto, sėkmės
potencialą, didinant suinteresuotųjų šalių pasitenkinimą ir pasitikėjimą, skatinant papildomų
investicijų pritraukimą bei didinant rinkos konkurencingumą. Lietuvos bankas, įvertindamas
elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigų veiklą įvairovę ir vykdydamas rizika grįstą priežiūrą,
atkreipia dėmesį į tai, kad Gerosios elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigų valdysenos praktikos
principai įstaigų veikloje turėtų būti įgyvendinami proporcingai, t. y. atsižvelgiant į konkrečios
įstaigos dydį, veiklos pobūdį ir mastą, kylančias rizikas ir kitus reikšmingus veiksnius.

Gerosios elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigų valdysenos praktikos principai
režiumuoja bendrai finansų rinką reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus ir nacionalinius
bei tarptautinius bendrovių valdysenos principus ir yra rekomendacinio pobūdžio. Jei teisės
aktuose yra nustatyti reikalavimai (pareigos) konkrečiam finansų rinkos dalyviui, taikomi teisės
aktai.

PRIDEDAMA. Gerosios elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigų valdysenos praktikos
principai, 4 lapai.

Direktorius

Vaidas Cibas

¹ Apibendrinta informacija apie bloguosius valdysenos pavyzdžius pateikta Lietuvos banko interneto svetainėje, žr. [Rekomendacijos dėl EPI / MI veiklos reikalavimų ir valdymo | Lietuvos bankas \(lb.lt\)](#).

GEROSIOS ELEKTRONINIŲ PINIGŲ IR MOKĖJIMO ĮSTAIGŲ VALDYSENOS PRAKTIKOS PRINCIPAI

1. VALDYSENOS SISTEMA IR STRUKTŪRA

1.1. Įstaiga turėtų nustatyti savo veiklai tinkamą valdysenos sistemą, t. y. vienpakopę, kai sudaroma tik valdyba, arba dvipakopę, kai sudaroma valdyba ir stebėtojų taryba.

1.2. Įstaigos, nustačiusios vienpakopę valdysenos sistemą, valdyboje turėtų būti pakankamai nevykdomųjų narių, kad būtų užtikrintas šio kolegialaus organo narių priimamų sprendimų objektyvumas.

1.3. Įstaiga, formuodama kolegialius organus, turėtų nustatyti tokį jų dydį ir sudėtį, kad koreliuotų su įstaigos dydžiu ir strategija konkrečiame įstaigos veiklos etape, užtikrintų reikiamas kompetencijas, įvairiapusį balansą ir leistų efektyviai organizuoti darbą.

1.4. Įstaiga turėtų užtikrinti efektyvų vadovų pakeičiamumą, t. y. būti paskyrusi teisės aktuose nustatytus reikalavimus atitinkantį administracijos vadovo pavaduotoją, taip pat numačiusi įstaigos struktūrinių padalinių, ypač vykdančių kontrolės funkcijas, vadovų pavadavimo tvarką.

1.5. Įstaiga turėtų turėti konkrečiai tai įstaigai tinkamą vadovų atlygio politiką, kurioje nustatyti aiškūs ir pagrįsti vadovų atlygio principai, užtikrinantys nuolatinę ir tinkamą interesų konfliktų prevenciją.

1.6. Įstaiga turėtų nustatyti tinkamą valdysenos struktūrą, t. y. taisykles ir procedūras, pagal kurias būtų priimami sprendimai ir užtikrinama kontrolė. Efektyvi įstaigos valdysenos struktūra turėtų tinkamai sujungti visus įstaigos procesus ir užtikrinti, kad būtų tinkamai informuojama apie priimtus sprendimus. Įstaigos valdysenos struktūra neturėtų būti formali, ji turėtų padėti tvariai įgyvendinti įstaigos strategiją.

1.7. Įstaigos valdysena turėtų būti grindžiama profesionalumo, atskaitomybės, teisingumo, skaidrumo, atsakomybės ir kitais gerosios valdysenos praktikos principais.

1.8. Įstaiga savo veikloje turėtų vadovautis nacionaliniais ir tarptautiniais įmonių valdysenos principais, gairėmis ir gerąja praktika²

2. VADOVŲ IR AKCININKŲ KOMPETENCIJA IR PATIRTIS

2.1. Įstaiga turėtų turėti aiškų ir dokumentuotą vadovų³ tinkamumo eiti pareigas vertinimo procesą ir juo vadovautis.

2.2. Įstaiga, prieš rinkdama arba skirdama asmenį vadovu, turėtų atsakingai įvertinti, ar kandidatas atitinka teisės aktuose nustatytus reikalavimus⁴. Įstaiga ketinamam rinkti arba skirti vadovu asmeniui turėtų taikyti pakankamai aukštus, įstaigos veiklai proporcingus kvalifikacijos ir patirties standartus. Renkamo arba skiriamo vadovu asmens vertinimas neturėtų būti formalus, jis turėtų padėti pačiai įstaigai objektyviai įvertinti asmens tinkamumą eiti pareigas dar prieš pateikiant kandidatūrą Lietuvos bankui vertinti.

2.3. Įstaiga, prieš rinkdama arba skirdama asmenį kolegialaus organo nariu, turėtų atsakingai įvertinti, ar kandidato žinios, įgūdžiai, kompetencija ir patirtis yra tinkami efektyviam to įstaigos organo funkcijų atlikimui užtikrinti, atsižvelgiant į visų to organo narių kompetenciją ir kandidato kompetencijos pridėtinę vertę, t. y. užtikrinti to kolegialaus organo narių kolektyvinį tinkamumą.

2.4. Įstaiga, nutikus įvykiams, galintiems turėti įtakos vadovo pareigas einančio asmens vertinimo rezultatams, turėtų pakartotinai įvertinti vadovo tinkamumą ir prireikus imtis reikiamų priemonių, pavyzdžiui, informuoti Lietuvos banką apie pasikeitusias aplinkybes, inicijuoti vadovo pakeitimą.

² Žr., pvz., *Nasdaq Vilnius* listinguojamų bendrovių valdysenos kodeksą, G20/EBPO bendrovių valdysenos principus ir kt.

³ Čia ir toliau – kaip jie suprantami pagal Lietuvos Respublikos mokėjimo įstaigų įstatymo 9 straipsnio 2 dalį ir Lietuvos Respublikos elektroninių pinigų ir elektroninių pinigų įstaigų įstatymo 16 straipsnio 2 dalį.

⁴ Žr. Lietuvos banko prižiūrimų finansų rinkos dalyvių vadovų ir pagrindines funkcijas atliekančių asmenų vertinimo nuostatus, patvirtintus Lietuvos banko valdybos 2013 m. lapkričio 14 d. nutarimu Nr. 03-181 „Dėl Lietuvos banko prižiūrimų finansų rinkos dalyvių vadovų ir pagrindines funkcijas atliekančių asmenų vertinimo nuostatų patvirtinimo“.

2.5. Įstaigos kvalifikuotąją įstatinio kapitalo ir balsavimo teisių dalį⁵ ketinantys įsigyti akcininkai turėtų turėti įstaigos veiklai ir ketinamai įsigyti daliai proporcingą profesinę kompetenciją, t. y. turėti bendrovių valdymo įgūdžių ir patirties finansų sektoriuje.

2.6. Įstaiga turėtų užtikrinti tęstinį vadovų ir akcininkų kvalifikacijos kėlimą, pavyzdžiui, organizuoti reguliarius vidinius ir išorinius mokymus, skatinti proaktyvų savarankišką domėjimąsi finansų rinkos naujovėmis.

3. VADOVŲ GALIMYBĖS SKIRTI PAKANKAMAI LAIKO PAREIGOMS EITI

3.1. Kiekvienas įstaigos vadovas pareigoms eiti turėtų skirti tiek laiko, kiek jo reikia, kad galėtų veiksmingai įgyvendinti jam pagal galiojančius teisės aktų reikalavimus priskiriamas funkcijas.

3.2. Įstaigos vadovai, prieš pradėdami eiti įstaigos vadovų pareigas ir eidami šias pareigas, turėtų atsakingai įsivertinti kitų jau einamų ar planuojamų eiti pareigų (veiklų) kiekį, pobūdį, bendrovių dydį ir veiklos pobūdį, vietą ir kitus profesinius ar asmeninius įsipareigojimus.

3.3. Įstaiga, priklausanti įmonių grupei, turėtų užtikrinti, kad vadovai, einantys pareigas kitose tai pačiai grupei priklausančiose įmonėse, skirtų pakankamai laiko pareigoms įstaigoje eiti.

4. VADOVŲ IR AKCININKŲ INTERESŲ KONFLIKTŲ VALDYMAS IR NEPRIKLAUSOMUMAS

4.1. Įstaiga turėtų tinkamai valdyti interesų konfliktus. Įstaigos interesų konfliktų valdymo procesas turėtų užtikrinti efektyvų interesų konfliktų identifikavimą, atskleidimą, prevenciją, rizikos kilimo sumažinimą, jos valdymą ir būti veiksminga įstaigos vidaus kontrolės dalimi.

4.2. Įstaiga neturėtų skirti to paties asmens vykdyti funkciją ir kartu atlikti šios funkcijos vykdymo kontrolę ar priežiūrą. Įstaigos priežiūros funkcijas vykdančio organo nariais neturėtų būti valdymo organų nariai. Įstaigos valdysenos sistema turi sudaryti sąlygas veiksmingai priežiūros funkciją vykdančio organo ir valdymo funkciją vykdančių organų sąveikai.

4.3. Įstaiga turėtų įvertinti ir atskirti vienkartinio pobūdžio konkrečioje situacijoje kylančius interesų konfliktus, kurie gali būti valdomi interesų konfliktų valdymo priemonėmis (pavyzdžiui, nusišalinant), ir nuolatinio pobūdžio konfliktus, turinčius neigiamą įtaką ne tik konkrečioje situacijoje, bet ir priskirtos funkcijos objektyviam ir nešališkam vykdymui, kai interesų konfliktų valdymo priemonės iš esmės gali būti neveiksmingos, bei imtis efektyvių priemonių tokioms situacijoms spręsti (pavyzdžiui, priimti sprendimus paskirti funkciją vykdyti kitam asmeniui ar organui).

4.4. Įstaigos vadovai turėtų būti nepriklausomi ir gebėti eiti pareigas savarankiškai bei išvengti nederamos kitų asmenų įtakos. Įstaigos vadovai turėtų gebėti priimti pagrįstus, objektyvius ir nepriklausomus sprendimus, būti pasirengę užduoti reikiamus klausimus, kvestionuoti ir oponuoti kitų siūlomoms sprendimams, konstruktyviai dalyvauti diskusijose ir pagrįstai priimti sprendimus (balsuoti) pagal jiems pateiktą informaciją. Įstaiga turi sukurti tokią informacijos apsikeitimo sistemą, kad vadovams būtų laiku pateikiama visa informacija, reikalinga sprendimams priimti.

4.5. Įstaiga turėtų stiprinti kolegialių organų sudėtį ir įtaką, taip mažindama galimą vienasmenę (administracijos vadovo, vienintelio akcininko) įtaką, kad būtų užtikrintas jos organų priimamų sprendimų objektyvumas, pavyzdžiui, užtikrindama, kad valdymo struktūroje būtų pakankamai nepriklausomų narių, neturinčių pareigų finansų rinkos dalyviui ir nepriklausančių įmonių grupei (jeigu įstaiga priklauso įmonių grupei).

4.6. Įstaigos akcininko finansiniai ir nefinansiniai interesai ir santykiai neturėtų trukdyti saugiai ir patikimai įstaigos veiklai. Įstaigos akcininko ar su juo susijusių asmenų sandoriai su įstaiga, tokių sandorių keliama rizika ir įtaka įstaigos veiklai turėtų būti objektyviai ir nešališkai įvertinta bei patvirtinta. Tai reiškia, kad vykdam tokiais sandorius neturėtų būti daromos nepagrįstos išimties ir neturėtų būti nusprendžiama netaikyti dalies kontrolės priemonių, kurios numatytos įstaigos vidaus tvarkos aprašuose ir kurios būtų taikomos kitais panašiais atvejais (pavyzdžiui, kontrolės priemonių, susijusių su pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos reikalavimų vykdymu).

⁵ Kaip ji suprantama pagal Lietuvos Respublikos finansų įstatymo 2 straipsnio 25 dalį.

5. VIDAUS KONTROLĖ

5.1. Įstaigos vidaus kontrolės priemonės⁶ turėtų užtikrinti patikimą ir riziką ribojančiais principais grindžiamą valdymą.

5.2. Įstaiga, pasirinkusi vienapakopę valdysenos sistemą, siekdama užtikrinti tinkamą vidaus kontrolę, valdybos sprendimų objektyvumą ir nepriklausomumą nuo administracijos vadovo, valdybos pirmininku neturėtų skirti įstaigos administracijos vadovo.

5.3. Įstaigos vidaus politikos, procedūros ir tvarkos, skirtos efektyviai vidaus kontrolei užtikrinti, turėtų būti aiškios ir dokumentuotos, atitikti tos įstaigos veiklos pobūdį ir valdymo sistemą, jų aprašai reguliariai peržiūrimi ir atnaujinami.

5.4. Įstaigos kontrolės funkcijas atliekantys asmenys turėtų turėti tinkamą kvalifikaciją ir patirties bei galėti skirti pakankamai laiko pareigoms įstaigoje eiti.

5.5. Įstaigos kontrolės funkcijas atliekantys asmenys turėtų būti nepriklausomi ir gebėti eiti pareigas savarankiškai bei išvengti nederamos kitų asmenų įtakos ir interesų konfliktų.

5.6. Įstaiga turėtų užtikrinti, kad kontrolės funkcijų įgyvendinimas būtų veiksmingai prižiūrimas.

5.7. Įstaiga atsako už tinkamą vidaus kontrolės priemonių nustatymą ir įgyvendinimą, įskaitant atvejus, kai veiklos funkcijos perduodamos tretiesiems asmenims.

6. RIZIKOS KULTŪRA

6.1. Efektyvus rizikų valdymas yra integrali tinkamos įstaigos valdysenos dalis. Įstaiga turėtų atsakingai nustatyti rizikos apetitą, t. y. rizikas, kurias prisiima įgyvendindama veiklos strategiją, ir toleranciją, t. y. nukrypimo nuo rizikos apetito laipsnį.

6.2. Įstaiga turėtų atsakingai nustatyti, įvertinti, valdyti ir stebėti savo veikloje kylančias rizikas.

6.3. Įstaigos nustatytos rizikos turėtų koreliuoti su veiklos strategija ir nustatyta vidaus kontrolės sistema.

6.4. Įstaigos nustatytos rizikos ir jų valdymo priemonės turėtų būti reguliariai peržiūrimos ir tikslinamos.

6.5. Rizikos kultūra turi būti įgyvendinama visos įstaigos lygiu.

7. BRANDA IR KULTŪRA

7.1. Įstaigos branda ir korporatyvinė kultūra yra neatsiejamos nuo kokybiškos įstaigos valdysenos. Branda suprantama kaip gebėjimas tinkamai vertinti veiklos rizikas ir veiksmingai vykdyti jų prevenciją. Įstaiga dar licencijavimo proceso metu turėtų būti pasiekusi įstaigos veiklos pradžia pakankamą brandos lygį ir siekti jį kelti visu savo veiklos finansų rinkoje laikotarpiu, pradėdant nuo atitikties esminiams įstaigos veiklai teisės aktuose nustatytiems reikalavimams, priežiūrai skirtų ataskaitų pateikimo laiku ir kt.

7.2. Įstaiga turėtų užtikrinti, kad joje būtų diegiama tinkama atitikties kultūra⁷. Veiksminga įstaigos atitikties kultūra turėtų apimti tinkamą vadovybės požiūrį ir pagrindinių vertybių bei principų, be kita ko, teisingumo, skaidrumo, atsakomybės ir atskaitomybės, nustatymą, darbuotojų įsitraukimą ir įgalinimą, atitikties užtikrinimo įstaigoje procesų aiškumą.

7.3. Įstaiga turėtų užtikrinti pakankamą Lietuvos Respublikos, kaip valstybės, kurioje ji yra įsisteigusi, teisinės sistemos išmanymą.

7.4. Įstaiga neturėtų atitikti fiktyvių įmonių veiklos požymių⁸.

7.5. Įstaiga turėtų puoselėti proaktyvius ir atvirus santykius su jos veiklą prižiūrinčiomis institucijomis.

7.6. Įstaiga turėtų užtikrinti, kad jos veiklą prižiūrinčios institucijos būtų laiku informuojamos apie reikšmingus pokyčius įstaigos veikloje, pavyzdžiui, apie ketinimus keisti licencijos išdavimo metu nurodytas veiklos sąlygas, esminius organizacinės struktūros (priežiūros ir valdymo organų, įskaitant sudarytus komitetus, dalyvaujančius rizikų valdymo

⁶ Kaip ji suprantama pagal Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymo 23 straipsnio 2 dalį.

⁷ Žr. Finansų rinkos priežiūros komiteto 2022 m. spalio 11 d. sprendimu Nr. V 2022/(1.160.E-9004)-441-201 patvirtintas Atitikties funkcijos gaires.

⁸ Žr. Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Fiktyvių įmonių veiklos požymių nustatymo gaires.

procesu) pasikeitimus, vadovų, akcininkų, kontrolės funkcijas įgyvendinančių darbuotojų kontaktinių duomenų pasikeitimus.

7.7. Įstaiga turėtų atsakingai įvertinti savo veiklos tvarumą, įskaitant įtaką aplinkai ir indėlį į aplinkos apsaugą, ir poveikį visuomenei, t. y. socialinę atsakomybę. Tvarumo elementų integracija į įstaigos veiklos strategiją turėtų būti suprantama kaip potencialus strateginis įstaigos pranašumas.
